

فرصت برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی مناسب است

اشاره:

جذب سرمایه‌گذاری خارجی به منظور دستیابی به منابع مالی موردنیاز توسعه اقتصادی پایدار با کمترین هزینه برای اقتصاد ملی یکی از اهداف اصلی بسیاری از کشورهای جهان است. امروزه رقابتی فشرده در بازار جهانی سرمایه برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی وجود دارد و کشورهای که در این میدان رقابت موفق به جذب میلیاردها دلار سرمایه خارجی می‌شوند، مسیر توسعه اقتصادی را سریع‌تر می‌پیمایند.

قدر مسلم آن است که سرمایه‌گذاران بین‌المللی با فرصت‌های سرمایه‌گذاری بیشماری در گوشه و کنار جهان روبه‌رو می‌باشند، تا جایی که آنها برای یافتن بهترین فرصت از جهت بازده سرمایه‌گذاری و امنیت آن به مشاوران حقوقی و ارزیابی‌های آنها رو می‌آورند و در نهایت می‌توانند فرصت‌های ارزشمندی را شناسایی و از آن بهره‌برداری کنند.

جریان آزاد ورود و خروج سرمایه از مرزهای ملی، علاوه بر آثار اقتصادی که برای کشورهای سرمایه‌پذیر دارد، گاه با ارزش پول ملی نیز ارتباط پیدا می‌کند و تقویت یا تضعیف آن را سبب می‌شود. در هر صورت جذب سرمایه‌گذاری خارجی منافع بسیاری برای کشورهای سرمایه‌پذیر دارد و آن گروه از کشورها که قادر به جذب این منابع نشوند، در مسیر توسعه اقتصادی با موانع جدی روبه‌رو می‌شوند.

در این مقاله به بررسی موضوع سرمایه‌گذاری خارجی و منافع اقتصادی حاصل از آن و نیز روند سرمایه‌گذاری خارجی در ایران می‌پردازیم.

بررسی الگوهای توسعه اقتصادی در دهه‌های اخیر نشان می‌دهد که به طور کلی دو الگو بیش از سایر موارد مورد توجه کشورهای روبه‌رشد قرار گرفته است که هر یک پیامدهای مثبت و منفی به دنبال داشته است. الگوی جایگزینی واردات به منظور دستیابی به خودکفایی اقتصادی از چند دهه پیش مورد توجه شماری از کشورها به ویژه کشورهای آمریکای لاتین قرار گرفت. پیروان این الگو با استفاده از اعتبارات خارجی، در پروژه‌های مختلفی سرمایه‌گذاری کردند که می‌توانست خودکفایی آنها را تا حدودی تأمین کند. اما اجرای این الگو در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ سبب شد که شماری از کشورهای آمریکای لاتین همچون مکزیک، برزیل، آرژانتین و... با انباشت تعهدات خارجی و ناتوانی در بازپرداخت آنها روبه‌رو شوند و از سوی دیگر قابلیت رقابت سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در بخش‌های مختلف در عرصه تجارت بین‌المللی چندان درخور توجه نبود، در حالی که از نظر فناوری به کار رفته در تولید کالاهای جدید نیز عقب‌ماندگی‌هایی به چشم می‌خورد. مشکلات اقتصادی ناشی از پیروی از

الگوی جایگزینی واردات که با هدف کاهش وابستگی اقتصاد ملی به خارج (به‌ویژه واردات و هزینه‌های ارزی ناشی از آن) دنبال می‌شد، موجب شد که این الگو در دهه ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ در بسیاری از کشورها کنار گذاشته شود.

الگوی توسعه اقتصادی بر مبنای جهش صادرات نیز الگوی دیگر مورد توجه شماری از کشورها به ویژه کشورهای شرق آسیا بود. حرکت در راستای اجرای این الگوی توسعه اقتصادی با انجام اصلاحات ساختاری بر مبنای اقتصاد مبتنی بر بازار صورت گرفت و به آزادسازی‌های اقتصادی انجامید.

پیروی از این الگو سبب شد که اقتصاد کشورهای طرفدار آن به روی اقتصاد جهانی باز شود و ضمن جذب سرمایه‌گذاری خارجی در دستیابی به فناوری روز در تولید کالاها و عرضه خدمات، پیشرفت‌های درخور توجهی به دست آید.

این در حالی بود که مآله تراز پرداخت‌ها و تمهیدات خارجی نیز برای این گروه از کشورها به وجود نیامد و مشکلات اقتصادی آن همزمان با اجرای اصلاحات با سهولت بیشتری حل و فصل گردد.

اقتصاد چین از اواسط دهه ۱۹۷۰ میلادی به روی اقتصاد جهانی گشوده شد و این کشور که بسته‌ترین اقتصاد منطقه را داشت، در ظرف ۲ دهه با جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی به

سهولت به رشد چشمگیر و جهش در صادرات دست یافت.

اقتصاد چین در دو دهه گذشته از متوسط رشد ۸ تا ۱۰ درصد برخوردار شد و بر اساس تازه‌ترین آمار منتشر شده در نیمه نخست سال جاری میلادی از رشد بیش از ۷ درصد بهره‌مند شد، در حالی که اقتصاد جهانی و حتی بسیاری از کشورهای صنعتی در این دوره زمانی با افت رشد اقتصادی روبه‌رو بوده‌اند. ارزش صادرات چین در نیمه نخست سال جاری با ۱۴/۲ درصد افزایش نسبت به مدت مشابه سال قبل به ۱۴۲ میلیارد و ۱۲۰ میلیون دلار و ارزش واردات آن با ۱۰/۳ درصد رشد به ۱۲۸ میلیارد و ۵۲۰ میلیون دلار رسید.

با حجم تجارت ۲۷۰/۶ میلیارد دلاری در این مدت، چین توانست به ۱۳/۶ میلیارد دلار مازاد تراز تجاری دست یابد. طی همین مدت ۲۴/۵ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جذب اقتصاد چین شد و بیش از ۱۵ هزار شرکت با سرمایه خارجی در این کشور تأسیس شد که ۲۶ درصد بیش از نیمه اول سال ۲۰۰۱ بود.

چین که زمانی بسته‌ترین اقتصاد منطقه شرق آسیا را داشت، از اواسط دهه ۱۹۷۰ تاکنون بیش از ۵۰۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری خارجی را جذب کرده است. دیگر کشورهای منطقه نیز با دستیابی به سرمایه‌های

خارجی توانسته‌اند در یک دهه گذشته از رشد اقتصادی سریع و جهش در صادرات برخوردار گردند و از محل جذب این سرمایه‌ها، میلیون‌ها فرصت شغلی مولد در این کشورها ایجاد شده است.

نمونه‌هایی نظیر چین که با آزادسازی اقتصادی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی (مستقیم و مشارکتی) توانسته به رشد سریع اقتصادی، جهش در صادرات، اشتغال وسیع‌تر، جذب فناوری و ارتقای کارایی اقتصادی، رشد مهارت نیروی انسانی و... دست یافته‌اند، کم نیستند که با کمترین هزینه ممکن، مسیر توسعه اقتصادی را تسریع و پویا نموده‌اند.

کارشناسان اقتصادی عقیده دارند که رابطه مستقیمی میان جذب سرمایه‌گذاری خارجی و اقتصاد سالم و خالی از فساد وجود دارد. به عبارتی هر جا که فساد اقتصادی، رانت‌ها و تبعیض‌ها، اختلاس و رشوه‌خواری، فعالیت‌های ناسالم (قاچاق و...) وجود دارد، میزان جذب سرمایه‌گذاری خارجی کمتر و حتی در حد صفر است و برعکس در جاهایی که اقتصاد سالم و خالی از رانت و... حکمفرماست، سرمایه‌گذاری خارجی با امنیت خاطر وارد شده و با فقدان تبعیض توانسته است پروژه‌های عظیمی را راه‌اندازی، هزاران فرصت شغلی را ایجاد و جهش در صادرات (تقسیم بازارهای

صادراتی خود با کشور میزبان) را ایجاد کند و در این فرایند در سایه امنیت اقتصادی، سرمایه‌گذار خارجی به سود بیشتر (با بهره‌برداری از مزیت‌های نسبی موجود و قابل خلق در اقتصاد کشور میزبان) دست یابد و اقتصاد کشور سرمایه‌پذیر نیز رونق و توسعه سریع‌تری یافته است.

به اعتقاد کارشناسان وجود قوانین ساده و منسجم که دربرگیرنده امنیت اقتصادی برای تمام سرمایه‌گذاران از جمله سرمایه‌گذاران خارجی است، سبب می‌شود سرمایه‌های خارجی وارد و دستیابی به فناوری روز و انتقال دانش فنی به کشور میزبان تسهیل گردد. اما در کشورهایی که قانون جذب سرمایه‌گذاری خارجی وجود ندارد، یا آنکه امنیت اقتصادی سرمایه‌گذار و قدرت تصمیم‌گیری وی را تقویت نمی‌کند، روند جذب سرمایه‌گذاری خارجی (به صورت مستقیم و مشترک) با دشواری‌های جدی روبه‌رو شده و روند توسعه اقتصادی آنها با موانع جدی روبه‌رو است. با این وصف انجام اصلاحات ساختاری اقتصادی و حقوقی یکی از الزامات جذب سرمایه‌گذاری خارجی است.

در ایران، قانون جدید جذب و حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی، فرایند پیچیده‌ای را برای تصویب گذراند و سرانجام در مجمع تشخیص مصلحت نظام به تصویب رسید. چنانچه آیین‌نامه اجرایی این قانون به

تصویب هیأت دولت برسد و به مرحله اجرا درآید و اصلاحات ساختاری نیز تکمیل گردد، با وجود مزیت‌های نسبی فراوان در اقتصاد کشور (مهارت نیروی انسانی، ارزانی نیروی کار، مواد اولیه و به ویژه منابع انرژی و ذخایر غنی معدنی)، سرمایه‌گذاران بسیاری علاقه‌مند به فعالیت در ایران خواهند شد و توسعه اقتصادی پایدار کشور تسریع و تضمین خواهد شد.

جذب سرمایه‌گذاری خارجی در پروژه‌های اقتصادی، هزاران فرصت شغلی مولد ایجاد خواهد کرد که به حل بحران بیکاری در کشور (به ویژه بیکاری جوانان مستعد و تحصیل کرده) کمک بسزایی خواهد داشت.

در اواخر تیرماه سال جاری، معاون وزیر امور اقتصادی و دارایی و رئیس سازمان سرمایه‌گذاری خارجی گفت: در دو سه روز آینده تدوین آیین‌نامه اجرایی قانون حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی به پایان می‌رسد و متن نهایی تقدیم هیأت دولت می‌شود.

محمد خزایی در «میزگرد قانون حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی، مزیت‌ها و فرصت‌ها» گفت: در قانون جدید نکاتی وجود دارد که برای هر سرمایه‌گذار خارجی جذابیت دارد و این قانون نسبت به قانون مصوب سال ۱۳۳۴ مزیت‌های بسیاری دارد.

به گفته وی، بر اساس این قانون، دولت، سود، سرمایه و همه حقوق سرمایه‌وارده به کشور را تضمین کرده و تحت حمایت قرار داده است و تصویب قوانین جدید نیز صدمه‌ای به این بخش نخواهد زد و در صورت وارد آمدن خسارت، دولت موظف به پرداخت زیان وارده است.

خزایی گفت: مزیت دیگر این قانون آن است که ایرانیان دارای سرمایه با منشاء خارجی از مزایای آن بهره‌مند می‌شود. در همین حال سرمایه‌گذاران خارجی (اتباع خارجی) می‌توانند در بازار بورس ایران به خرید سهام بپردازند و بدین ترتیب در سرمایه‌گذاری غیرمستقیم نیز مشارکت کنند.

وی با یادآوری آنکه در قانون سقف سرمایه‌گذاری خارجی در هر بخش از ۲۵ درصد ارزش کالاها و خدمات عرضه شده در بازار داخلی نباید تجاوز کند، گفت: سقف ۲۵ درصدی برای سرمایه‌گذاری خارجی در بخش‌های صنعت، معدن، خدمات، بازرگانی و کشاورزی نگران‌کننده نیست و اکنون فقط در بخش نفت این سهم ۲۵ درصدی پر شده که آن بخش هم قانون خاص خود را دارد.

وی تصریح کرد: تکلیف قراردادهای بیع متقابل (بای‌بک) و سایر اقسام سرمایه‌گذاری نیز در این قانون مشخص شده است. در مورد حجم سرمایه‌گذاری نیز محدودیتی نیست و سرمایه‌گذاری خارجی

می‌تواند از یک تا ۱۰۰ درصد سرمایه‌گذاری را داشته باشد.

خرزایی گفت: این قانون در بعد داخلی می‌تواند موجب رشد اقتصادی و زمینه‌ساز ورود فناوری جدید باشد و شوک‌های ناشی از بحران‌های اقتصادی را کاهش دهد. در آیین‌نامه اجرایی قانون نیز تهیداتی در خصوص ورود ایرانیان مقیم خارج به بازار ایران پیش‌بینی شده است.

مجید انصاری رییس کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی نیز اواخر تیرماه گفت: آنچه تحت عنوان قانون حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی داریم، مورد وفاق جمعی همه مسؤولان کشور در قوه مجریه، مقننه، قضایه، مجمع تشخیص مصلحت و رهبری نظام است.

این قانون مورد تأیید و امضای عالی‌ترین مرجع تصمیم‌گیری کشور یعنی مقام معظم رهبری است و بنابراین قانونی قاطع و مورد حمایت است.

وی درباره رویه حل اختلاف بین سرمایه‌گذار خارجی و طرف ایرانی گفت: در این مورد سرمایه‌گذار خارجی آزادی عمل دارد و می‌تواند در قرارداد منعقد، دادگاه و مرجع رسیدگی را مشخص کند. این مرجع می‌تواند دادگاه‌های داخلی باشد یا هر دادگاهی که سرمایه‌گذار مشخص کند.

همچنین در جلسه فوق‌العاده اوایل تیرماه مجمع تشخیص مصلحت، نحوه پرداخت زیان حاصل از توقف اجرای موافقتنامه‌های مالی پذیرفته شده سرمایه‌گذاران خارجی پس از وضع قوانین جدید یا مصوبات دولت، تصویب شد.

براساس این مصوبه، چنانچه وضع قوانین یا مصوبات دولت موجب ممنوعیت یا توقف اجرای موافقتنامه‌های مالی پذیرفته شده در چارچوب قانون حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی شود، زیان حاصل حداکثر تا سقف اقساط سررسید شده توسط دولت تأمین و پرداخت می‌شود.

بند «ب» ماده «۳» طرح یادشده مربوط به مقررات پذیرش سرمایه خارجی و نحوه جبران زیان حاصله از وضع قوانین جدید و تصمیمات دولت بر فعالیت بنگاه‌های اقتصادی سرمایه‌پذیر است.

با توجه به تصویب مقررات مربوط به سرمایه‌گذاری خارجی، اینک دورنمای روشنی برای سرمایه‌گذاران تصویر شده که لازم است در سراسر جهان به منظور جذب سرمایه‌گذاری خارجی به درستی تبیین و تبلیغ گردد. با توجه به افت سرمایه‌گذاری خارجی در کشورهای صنعتی به ویژه در سال گذشته میلادی، اینک سرمایه‌گذاران درصدد یافتن فرصت‌های جدید سرمایه‌گذاری در گوشه و کنار جهان

هستند. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای توسعه یافته با ۵۶ درصد کاهش از یک تریلیون دلار در سال ۲۰۰۰ به ۵۶۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۱ کاهش یافت و بیشترین میزان کاهش در آمریکا با ۵۷ درصد افت از ۳۰۸ به ۱۳۱ میلیارد دلار رسید.

در همین حال، باید دقت داشت که اقتصاد ایران در سال‌های اخیر جز در بخش نفت، در سایر بخش‌ها با روند بطشی سرمایه‌گذاری روبه‌رو بوده است و اکنون فرصت مناسبی برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی در اختیار دارد که می‌بایست به نحو مطلوب از آن بهره‌برداری کرد. حتی میزان جذب سرمایه‌گذاری خارجی در مناطق آزاد تجاری ایران در حد قابل قبولی نبوده است.

به گفته دبیر شورای عالی مناطق آزاد، ارزش سرمایه‌گذاری خارجی در مناطق آزاد ایران در سال‌های ۸۰-۱۳۷۲ به یک میلیارد و ۲۹۰ میلیون دلار و متوسط رشد جذب سرمایه‌گذاری خارجی در این مناطق ۱۳۴ درصد بوده است.

به گفته مهندس حسین نصیری، حدود ۶۴۲ میلیون دلار از کل سرمایه‌گذاری خارجی در کیش، ۶۳۰ میلیون دلار در قشم و ۱۲ میلیون دلار در چابهار جذب شده است.